

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

februar 2022. godine

Bilten broj 2/2022

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	4
Ponovljeno lažno i nepotpuno obrazloženje za dodelu pomoći od 100 evra	4
Pobedniku prvog kruga predsedničkih izbora gotovo 5 miliona evra.....	5
Saopštenja.....	6
Predlozi amandmana za unapređenje izbornog procesa.....	6
Inicijative i analize.....	8
Inicijativa Nadzornom odboru za izbornu kampanju.....	8
Mediji	9
Nemanja Nenadić za AJB: Sistem u Srbiji je duboko korumpiran	9
Vučić opet obećao 100 evra posle izbora, tužilaštvo i dalje ćuti	13

Aktivnosti

Programski direktor Transparentnosti Srbija Nemanja Nenadić učestvovao je 8. februara na sastanku Stjuarta Piča, specijalnog izaslanika premijera Velike Britanije za Zapadni Balkan sa predstavnicima nekoliko OCD iz Srbije. Bila je to prva zvanična poseta Stjuarta Piča Srbiji.

Predstavnici koalicije PrEUgovor su 11. februara na radionici u Nišu upoznali predstavnike civilnog društva, medija i građane sa procesom evropskih integracija u oblastima Poglavlja 23 i 24, reformama koje se sprovode, kao i njihovim efektima za građane Srbije, a o čemu članice koalicije redovno izveštavaju, pre svega u svojim Alarm izveštajima. Nemanja Nenadić govorio je o ustavnim promenama i nedavno održanom referendumu, zakonima koji se menjaju a koji su u vezi sa izborima koji se očekuju u aprilu, kao i o borbi protiv korupcije, naročito od početka izbijanja pandemije. „Najveći rizik koji donose ustavne promene jeste uvođenje imuniteta za članove VSS i VST, koji ne mogu da budu pozvani na odgovornost zbog svog glasanja, čak i ako uzmu mito da bi nekog sudiju ili tužioca izabrali ili razrešili“, rekao je Nenadić. On je istakao da je, zato, od ključnog značaja da budući zakoni obezbede punu transparentnost rada VSS i VST, kako bi se predupredile eventualne zloupotrebe.

Zlata Đorđević učestvovala je 21. februara na prvoj metodološkoj radionici za izradu lokalnog Institucionalnog barometra, na kojoj je predstavljena metodologija i razmatrani indikatori koji se odnose na tri celine - interna efikasnost, institucionalna povezanost i legitimnost. Takođe su analizirane lokalne institucije koje će biti predmet analize za potrebe lokalnog Institucionalnog barometra. Transparentnost Srbija će tokom naredne dve godine raditi sa Centrom za integritet iz Niša koji će analizirati antikorupcijske mehanizme Grada Niša - skupštine, veća i uprave.

Od 23. do 25. februara na Divčibarama održano je strateško planiranje, sednica Programskog saveta i Skupštine Nacionalnog konventa za Evropsku uniju na kojoj se raspravljalo o budućem radu NKEU, viziji i načinima za ispunjavanje ciljeva. Ispred Transparentnost Srbija u radu NKEU učestvovala je Zlata Đorđević.

Predstavnici TS Zlata Đorđević i Miloš Đorđević učestvovali su na onlajn tribini održanoj 22. februara, koju je organizovala Agencija za sprečavanje korupcije u cilju upoznavanja sa odredbama novog Zakona o finansiranju političkih aktivnosti. Takođe su predstavljene i obaveze koje Agencija ima u toku izbornog procesa, a tribini su prisustvovali predstavnici političkih subjekata, NVO i medija.

Predstavnici TS Aleksandra Ajdanić i Miloš Đorđević učestvovali su 23. februara na prezentaciji o sistemu transparentnosti i potvrde autentičnosti izbornih i političkih oglasa na Facebook-u i Instagramu, organizovanu od strane IFESa. Prezentaciju su vodili predstavnici META.

Predstavnici Transparentnosti Srbija Miloš Đorđević i Zlatko Minić

Platforma “Tri slobode”, čija je članica TS, predstavila je 21. februara planirane aktivnosti tokom predizbornog perioda i nalaze i dokumentovane slučajeve za prethodni period. Pored Maje Stojanović i Uroša Jovanovića iz Građanske inicijative, Tamare Filipović iz NUNS-a i Mile Bajić iz SHARE fondacije, govorio je i predstavnik TS Zlatko Minić. On je najavio aktivnosti TS u vezi sa praćenjem izbora

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom februara. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U februaru smo imali 115 objavljenih vesti o našim aktivnostima ili izjava predstavnika TS.

Na sajt TS postavili smo nekoliko [inicijativa i analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među njima su i prijave Agenciji za sprečavanje korupcije znog kršenja propisa protiv nekoliko funkcionera. Uputili smo i inicijativu i zahtev Skupštini Srbije u vezi sa objavljivanjem podataka o radu Nadzornog odbora za izbornu kampanju, kao i inicijativu Nadzornom odboru da uputi javni poziv da prilikom izveštavanja o predizbornim aktivnostima funkcionera političkih stranaka i kandidata za narodne poslanike upotrebljavaju pojmove koji precizno i nedvosmisleno razdvajaju njihovu javnu od političke funkcije. U februaru smo dobili odgovore od Upravnog suda na četiri tužbe protiv Vlade Srbije koje smo zbog neodgovaranja na zahtev za dostavljanje informacije podneli u sptembru 2020. godine. U tri slučaja, Upravni sud nam je, posle 17 meseci, tražio da uredimo tužbe, tvrdeći da nisu potpisane na odgovarajući način, a jednu je odbacio jer nije dostavljen dokaz da je Vlada Srbija primila naše zahteve poslate elektronskom poštom.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu

Pod lupom

Ponovljeno lažno i nepotpuno obrazloženje za dodelu pomoći od 100 evra

11. februar 2022.

Vlada Srbije ponovila je očigledno lažne razloge za dodelu nove pomoći od 100 evra mladima između 16 i 29 godina, a s druge strane nije navela odgovore na pitanja koja se logično nameću na osnovu ovog predloga.

Kako se može pročitati u predlogu [Zakona](#) (o dopunama Zakona o privremenom registru državljana Republike Srbije od 16 do 29 godina kojima se uplaćuje novčana pomoć za ublažavanje posledica pandemije bolesti COVID-19 izazvane virusom SARS-COV-2) razlog za dodelu pomoći je „povećanje agregatne tražnje i privrednih aktivnosti uz stvaranje uslova za poboljšanje društvenog položaja ove kategorije lica“.

Podizanje privrednih aktivnosti kroz isplatu novca upravo ovim građanima Srbije se pravda time što je njima „neophodno više više vremena da ostvare zaposlenje, odnosno da savladaju tražene kompetencije i steknu iskustvo koje bi ih kvalifikovale na tržištu rada“. Obrazloženje je u ovom delu očigledno kontradiktorno jer se pomoć isplaćuje svim građanima određenog doba, bez obzira na to da li su već zaposleni ili ne i da li uopšte traže posao.

U obrazloženju predloga zakona se dalje kaže da je „prateći nužnost potrebe objedinjenog i sistemskog reagovanja kako bi se očuvala agregatna tražnja i podstakao oporavak privrednih aktivnosti, kao i rad privrednih subjekata u Republici Srbiji čija je delatnost

obustavljena ili bitno otežana nakon širokog i sveobuhvatnog analiziranja u punoj koordinaciji sa svim relevantnim činiocima i subjektima u Republici Srbiji, konstatovana nužna potreba da Republika Srbija preuzme obavezu da izvrši uplatu dodatne novčane pomoći državljanima Republike Srbije od 16 do 29 godina“.

Pri tom se ne navodi ne samo ko je navodno vršio ovu analizu i dao takve konstatacije, sa kojim „relevantnim činiocima i subjektima“ se konsultovao, niti koji su to privredni subjekti kojima Vlada želi da pomogne kroz isplatu novca mladima. Na kraju, Vlada je predložila da se o ovom zakonu raspravlja po hitnom postupku, jer se navodno radi o okolnostima koje nisu mogle da se predvide, zato što se uređuju „pitanja i odnosi nastali usled pojave novih sojeva virusa SARS-CoV-2“ i jer bi „nedonošenje ovog zakona po hitnom postupku moglo bi da prouzrokuje štetne posledice po život i zdravlje građana Republike Srbije, odnosno korisnika prava u skladu sa ovim zakonom.“

Potpuno isti navodni razlozi su bili navedeni i prilikom donošenja [prethodnog zakona](#) o pomoći mladima, pre mesec dana. Između ostalog, u obrazloženju nema reči o tome koji su se to novi sojevi virusa pojavili sada niti kako će isplata novčane pomoći koja će se dogoditi tri meseca kasnije sačuvati „živote i zdravlje građana Srbije“, sve i da su oni trenutno ugroženi „novim sojevima virusa“. Najzad obrazloženje ne sadrži ni jednu reč o tome zašto se isplaćuje baš sto evra, niti zašto pre mesec dana nije donet zakon koji bi predvideo isplatu 200 evra u dve rate, umesto da se sada vrše promene.

Pobedniku prvog kruga predsedničkih izbora gotovo 5 miliona evra

8. februar 2022.

Ako predsednički izbori 3. aprila budu odlučeni u prvom krugu, partija koja je predložila kandidata za predsednika dobiće iz budžeta gotovo pet miliona evra.

Izmene Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, koje su prošle nedelje usvojene u Skupštini, donose nova pravila o raspodeli novca iz budžeta za kampanju predsedničkih kandidata.

Do sada je 50 odsto budžetskog novca bilo deljeno jednako svim kandidatima, dok je druga polovina pripala pobedniku u prvom krugu ili je ravnopravno deljena između učesnika drugog kruga. Prema novim pravilima, 40 odsto ukupnog iznosa predviđenog za kampanju deliće se svim kandidatima jednako, dok će preostalih 60 odsto pripasti ili pobedniku u prvom krugu ili će biti podeljeno između učesnika drugog kruga, ali srazmerno rezultatima izbora.

“Ova izmena je bolja za onog ko pobedi u prvom krugu, što SNS očekuje, a bolja je i za onog ko pobedi u drugom krugu”, izjavio je programski direktor TS Nemanja Nenadić za portal Nova.rs.

TS je napravila računicu koliko će ukupno novca iz budžeta biti izdvojeno za kampanju, koliko će dobiti eventualno pobednik u prvom krugu, kao i uporednu računicu - koliko je to više nego po prethodno važećem zakonu. Celu tabelu, u kojoj je sličan obračun i za parlamentarne i beogradske izbore, možete preuzeti [sa sajta TS](#).

Za kampanju za predsedničke izbore iz državne kase biće izdvojeno 922.530.000 dinara ili oko 7,8 miliona evra. Od tog iznosa, svi kandidati će na početku kampanje dobiti ukupno 369.012.000 dinara ili oko 3,1 milion evra.

Koliko će leći na račun svakom pojedinačno zavisi od broja kandidata. Ukoliko ih bude 11, kao na prethodnim predsedničkim izborima, svaki od njih će za kampanju dobiti oko 33,5 miliona dinara ili oko 285.000 evra.

Preostalih 60 odsto novca, odnosno 553.518.000 dinara ili oko 4,7 miliona evra, dobijaju učesnici drugog kruga, ali u srazmerno rezultatu izbora. U slučaju da pobednik bude poznat već posle prvog kruga, njemu ide svih 4,7 miliona evra i dodatni iznos koji dobijaju svi učesnici prvog kruga izbora.

Saopštenja

Predlozi amandmana za unapređenje izbornog procesa

1. februar 2022.

Transparentnost Srbija poslala je Skupštini Srbije predloge amandmana na zakone koji se menjaju pred najavljene aprilske izbore, koji bi značajno unapredili ove propise, a time i izborni proces.

Predlozi amadmana na Zakon o finansiranju političkih aktivnosti, Zakon o izboru narodnih poslanika i izmene Zakona o sprečavanju korupcije dostavljeni su svim poslaničkim grupama i samostalnim poslanicima, s pozivom da ih u originalnom obliku ili uz doradu prihvate i kao svoje predlože u parlamentu.

Transparentnost Srbija je dala predloge za celovito uređenje pitanja „funkcionerske kampanje“, uvođenje ograničenja troškova izborne kampanje, omogućavanje bolje dostupnosti informacija o izvorima finansiranja i rashodima dok izborna kampanja traje, kao i za uređenje zaštite uzbunjivača u vezi sa izbornim postupkom.

Postojeći predlog izmene Zakona o sprečavanju korupcije praktično će imati nikakav ili veoma mali domet u vezi sa regulisanjem „funkcionerske kampanje“. Predviđa se da predsednik Srbije konačno bude obuhvaćen obavezom da, kao i drugi javni funkcioneri, naglasi da li nastupa kao lider stranke ili države.

Transparentnost Srbija je [predložila](#) znatno šire izmene ovog člana, koje bi na jasan način postavile zabranu organizovanja i učešća javnih funkcionera u promotivnim aktivnostima koje se odvijaju tokom izborne kampanje. Vlada i parlament su ranije već propustili jednu priliku da ovu oblast uredi, kada je izmenama Zakona o elektronskim medijima uvedeno ograničenje samo u vezi sa medijskim izveštavanjem sa promotivnih aktivnosti, ali u veoma ograničenom obimu – samo za TV i radio, samo za neke aktivnosti (otvaranje objekata i potpisivanje ugovora) i samo za neke javne funkcionere (kandidati za predsednika, poslanike i odbornike).

Predlog Zakona o finansiranju političkih aktivnosti donosi izmene u vezi sa preporukama ODIHR, kao što su smanjenje visine dozvoljenih priloga, uvođenje preliminarne izveštaja o finansiranju kampanje, ali se ne predviđa ograničenje ukupnih rashoda izborne kampanje. To je praksa u velikom broju evropskih zemalja, posebno zemalja u našem okruženju i TS je amandmanom, pored ostalog, [predložila](#) uvođenje ovog limita.

Vladin predlog predviđa uvođenje obaveze učesnika izbora da podnesu preliminarne izveštaje o troškovima izborne kampanje sa stanjem na 15 dana pred izbore. To neće obezbediti transparentnost informacija, jer do tog momenta manje od 10% troškova zaista bude plaćeno, pa je TS predložila a se omogućiti javnost podataka sa posebnog računa za finansiranje kampanje koji otvaraju svi učesnici na izborima.

TS je takođe predložila mere koje bi smanjile mogućnost za diskreciono ocenjivanje Poreske uprave kada odlučuje koje davoce priloga za kampanju će podvrgnuti kontroli, preciziranje obaveza Agencije za sprečavanje korupcije u sprovođenju kontrole izveštaja o finansiranju kampanje i značajno unapređene definicije krivičnih dela koja se odnose na nezakonito finansiranje kampanje ili vršenje pritiska na donatore i pružaoce usluga.

Kada je reč o Zakonu o izboru narodnih poslanika i drugim izbornim zakonima, [TS je predložila](#) da se uredi postupak uzbunjivanja u vezi sa nepravilnostima izbornog postupka, tako da se jasno zna ko je odgovoran da ispita prijave nepravilnosti, ovlašćenja i status Nadzornog odbora čije formiranje za ove izbore nije čak ni najavljeno, kao i predlog koji bi smanjio troškove sprovođenja izbora, tako što one stranke koje već imaju predstavnike u stalnom sastavu biračkih odbora ne bi imale pravo da o trošku budžeta imenuju plaćene posmatračice i u prošireni sastav tih tela.

Inicijative i analize

Inicijativa Nadzornom odboru za izbornu kampanju

24. februar 2022.

Transparentnost Srbija uputila je inicijativu Nadzornom odboru za izbornu kampanju da medijima uputi javni poziv da prilikom izveštavanja o predizbornim aktivnostima funkcionera političkih stranaka i kandidata za narodne poslanike upotrebljavaju pojmove koji precizno i nedvosmisleno razdvajaju njihovu javnu od političke funkcije.

Građani Republike Srbije svakodnevno se suočavaju sa brojnim izveštajima o predizbornim aktivnostima funkcionera političkih stranaka i kandidata za narodne poslanika za parlamentarne izbore 2022. godine. Na osnovu, makar i letimičnog, pregleda navedenih izveštaja može se uočiti da mediji prilikom izveštavanja o predizbornim aktivnostima funkcionera, odnosno kandidata za narodne poslanike i prenošenja njihovih izjava ne razdvajaju njihovu javnu od njihove političke funkcije.

Na taj način javnost, a naročito građani sa pravom glasa na predstojećim izborima mogu steći uverenje da je reč o svakodnevnom preduzimanju redovnih aktivnosti državnih organa i njihovih funkcionera, radi sprovođenja politike i programa Vlade Republike Srbije, a ne o aktivnostima, odnosno izjavama predstavnika političkih stranaka i kandidata za narodne poslanike tokom predizborne kampanje. Osim toga, ovakav način izveštavanja medija o tim aktivnostima omogućava da javni resursi i javne funkcije budu iskorišćeni za promociju političke stranke čiji su funkcioneri i/ili članovi nosioci javnih funkcija u državnim organima. Na kraju, postoji mogućnost da se time ometa fer i poštena predizborna kampanja imajući u vidu da se korišćenjem izjava datih i aktivnosti preduzetih u vršenju javne funkcije narušava princip jednakosti kandidata na štetu onih koji tu funkciju ne vrše tokom predizborne kampanje.

Na osnovu loših iskustava iz prethodnih izbornih ciklusa, kao i zbog velikog broj novih zakonskih rešenja izbornih zakona (novi Zakon o izboru narodnih poslanika, Zakon o predsedniku republike, Zakon o lokalnim izborima i Zakon o finansiranju političkih aktivnosti, izmenjeni Zakon o sprečavanju korupcije,) pozivamo Nadzorni odbor da uputi javni poziv svim medijima u Republici Srbiji (elektronskim, štampanim i informativnim portalima) da bez odlaganja prestanu da, prilikom izveštavanja o predizbornim aktivnostima funkcionera političkih stranaka i kandidata za narodne poslanike, uz navođenje njihovih stranačkih i političkih funkcija navode i njihovu javnu funkciju koju trenutno obavljaju. Na ovaj način bi se, u skladu sa članom 146. Zakona o izboru narodnih poslanika, upozorilo na eventualne nepravilnosti u postupanju političkih subjekata i sredstava javnih medijskih servisa kojima se ometa izborna kampanja.

Precizno i nedvosmisleno razdvajanje njihovih javnih od političkih funkcija podrazumeva da mediji izbegavaju da navode da je predsednik partije/odbora/ ili njihov potpredsednik i funkcioner (predsednik države, ministar, gradonačelnik, predsednik opštine i dr.) izjavio ili posetio nešto ili nekoga.

Mediji

Nemanja Nenadić za AJB: Sistem u Srbiji je duboko korumpiran

AJB, 3. februar 2022.

Nemanja Nenadić, programski direktor Transparentnosti Srbija, govori za Aldžaziru Balkan o partijskim kadrovima u najvećim javnim preduzećima, infrastrukturnim poslovima koji se dobijaju bez konkursa, preplaćenim investicijama, činjenici da se slučajevi korupcije ne istražuju, uprkos nezakonito realizovanim konkursima, ili sklapanjem poslova bez njih.

- **Transparentnost Srbija predstavila je Indeks percepcije korupcije (CPI) 2021 po kojem Srbija ima 38 od idealnih 100 poena, isto kao i prethodne godine. Neki građani bi, možda, Srbiju, kada je reč o korupciji, smestili na još niže grane. Kako ocenjujete ovaj kontinuitet koji se poklapa i sa vremenom u kojem je Srpska napredna stranka (SNS) na vlasti?**

– Srbija je na ovoj listi rasla samo u periodu od 2003. do 2007. godine, a nakon toga nije bilo nikakvih bitnijih promena. Odgovornost SNS-a leži na drugoj strani – oni su imali jedinstvenu priliku da stvari poprave na bolje. Pre njih ni jedna vlast nije bila tako snažna i stabilna, ni jedna nije imala mogućnost da sprovodi potrebne reforme, ni jedna nije uživala tako široku podršku, kako iz inostranstva, tako i unutar zemlje. Umesto da te prilike iskoriste za uspostavljanje sistema koji će omogućiti borbu protiv korupcije, za šta su, na kraju krajeva i dobili podršku 2012, oni su ih iskoristili za potpuno suprotne namene – za dalje slabljenje institucionalne kontrole i potiranje kritičke javnosti.

- **Kako ukazujete, od 34 preduzeća u vlasništvu Republike Srbije sede ljudi kojima je istekao mandat direktora ili vršioца dužnosti direktora, a neki od njih su u nelegalnom statusu duže od sedam godina?**

– Javna preduzeća su oduvek bila deo podele partijskog plena. Razlika u odnosu na sadašnje stanje jeste to što je takva praksa od 2012. postala nezakonita. Tada je, naime uvedena i gromoglasno najavljena dužnost da se direktori javnih preduzeća biraju kao profesionalci, na konkursima. Namera očigledno nije bila iskrena što se pokazalo veoma brzo – za neka preduzeća konkursi nisu bili ni raspisani ili su se na njih javljali samo oni ljudi koji su znali da će dobiti političku podršku. Onda se Vlada opredelila da većinu konkursa nikada ne okonča, već da imenuje vršioce dužnosti, koje će držati „na kratkom povocu“. Dakle, nisu na ta mesta instalirali čak ni partijske ljude sa relativno sigurnim višegodišnjim mandatom, već pojedince koji mogu da budu zamenjeni u bilo kom trenutku i koji će svojim mentorima iz vlade, predsedniku države, predsedniku partije ili bilo kom drugom ko ih na tom mestu drži, biti lično odgovorni na dnevnom nivou. Najzad, poslednjih nekoliko godina smo ušli u novu fazu – potpunog bezakonja. Iz razloga koje zaista ne mogu da razumem, Vlada je prestala da čak i postavlja privremene vršioce dužnosti, nego je pustila da im istekne zakonski mandat od godinu dana i ostavila je da javnim preduzećima upravljaju građani koji na to nemaju nikakva veća prava od bilo kog drugog.

Tako su stvorili situaciju da je svaki akt tih bivših v.d. direktora ništavan, svaki ugovor, svaka odluka o zapošljavanju ili otkazu radnika, što potencijalno može stvoriti ogromnu štetu. Milorad Grčić je samo finale tog dugotrajnog i sistemskog urušavanja elementarne pravne sigurnosti. Ne samo da je „razrešen“ 4,5 godine nakon što mu je mandat stvarno prestao, već uopšte nije imenovan novi vršilac dužnosti, pa se „razrešeni“ Grčić i dalje vodi kao zastupnik najvećeg srpskog javnog preduzeća u Agenciji za privredne registre. **(Ispravka: Prema objavljenim podacima na sajtu APR, Milorad Grčić je brisan kao zastupnik EPS 27.1.2022, na osnovu ostavke koju je podneo 12.1.2022).**

- **Izgradnja puteva i ostale infrastrukture košta Srbiju čak 20 ili 30 odsto više nego što su realne cene. Izgradnja auto puta sa kineskim partnerima je za trećinu skuplja, nalaz je Globalne inicijative protiv transnacionalnog kapitala. U institucijama sistema, pre svega u tužilaštvima, ne osvrću se na takve nalaze?**

– Video sam taj izveštaj, ali nisam u potpunosti siguran na osnovu čega su zasnovane procene o tome da je realna cena upravo toliko manja. U svakom slučaju, situacija je takva da Srbija svoje najveće infrastrukturne radove verovatno plaća više nego što bi trebalo, ali da ne možemo potpuno pouzdano znati koliko. Naime, svi ti poslovi su ugovoreni bez nadmetanja, već direktnim dogovorom. Kod ugovora koje zaključuje Vlada Srbije moguća su poređenja jedino sa drugim sličnim projektima koji se sprovedu u drugim državama. Rizici od korupcije kod ovakvih aranžmana su enormni. Pravni osnov za takve ugovore su međudržavni sporazumi, posebni zakoni za pojedine projekte („Moravski koridor“, „Beograd na vodi“), a odnedavno i Zakon o linijskoj infrastrukturi, na osnovu kojeg se kroje posebna pravila za svaki novi projekat izbora „strateškog partnera“. Usled toga što je ovakvo direktno dogovaranje pravno pokriveno, čak i da postoji neki tužilac koji bi to želeo da istražuje, vrlo je verovatno da je sve u skladu sa (unapred nameštenim) pravilima.

- **Na lokalnom nivou reč je o nameštenim konkursima za izvođenje infrastrukturnih radova. Gledali smo apsurdne nadrealistične scene izvođenja radova na beogradskim Trgu Republike. Slično je u Nišu, Leskovcu, gde se gradski trgovi uređuju po dve-tri godine. Zajednički imenitelj izvođačima je stranka na vlasti. Stiče se utisak da, ukoliko finansira svoje kampanje novcem dobijenim od ustupanja koruptivnih poslova, ta stranka više ne može da izgubi izbore?**

– To zaista liči na začarani krug. Ponekad je čak moguće vrlo lako prepoznati posledice promene vlasti po tome što se menja ključni izvođač radova ili dobavljač neke opreme za državne i lokalne organe i javna preduzeća. Naravno, ima i firmi koje se lako prešaltaju, pa ono što su činili kao uslugu jednoj stranci na vlasti, rade i za njene naslednike. Stvar dodatno komplikuje to što se najveći poslovi dodeljuju stranim firmama (npr. kineskim, ili u slučaju „Beograda na vodi“ preduzeću koje je u većinskom vlasništvu firme iz Emirata), a zatim ti poslovni partneri Vlade nemaju nikakvu dužnost da sprovedu javne nabavke, već slobodno biraju ko će raditi za njih. Taj izbor, verovatno, nije potpuno slobodan, već zavisi od toga koji izvođači su po volji i domaćim donosiocima odluka, drugim rečima – firmama koje su povezane sa domaćim političarima. Zato je poražavajuće da takvi aranžmani nikada nisu ispitani sa stanovišta moguće korupcije, čak ni onda kada su novinari predstavili vrlo uverljive dokaze da stvari nisu čiste.

Na primer, kada je istraživačka mreža KRIK otkrila da brat Siniše Malog (sadašnjeg ministra finansija, prim. aut.), bivšeg gradonačelnika Beograda ima stan koji mu je darovao Milenijum tim, firma koja izvodi radove na prostoru „Beograda na vodi“.

Inače, stranke koje su na vlasti, kada je reč o finansiranju onoga što su zaista partijske potrebe, nemaju više ni potrebu da posežu za crnim fondovima. Naime, u sadašnjoj konstelaciji snaga, SNS, kao izrazito dominantna, ima trenutno prihode iz budžeta koji su toliko veliki da im, u stvari, ostaje višak koji ulažu u partijske nekretnine. Druge, pak, stranke, imaju finansijske potrebe, ali znatno manju mogućnost da ih zadovolje na neki nelegalan način. Stoga je manje verovatno da se novac od nameštenih nabavki pretače u partijske fondove, a više verovatno da služi za ličnu korist.

- **U centralnim beogradskim opštinama, kao i u unutrašnjosti, prodaju se parcele u zaštićenim delovima gradova, niču nakazne višespratnice, cveta biznis za koji osnovano sumnjamo da služi pranju novca?**

– Mislim da je ovde pre reč o zadovoljenju ekonomskog interesa investitora, a još pre onih koji u Beogradu i drugim urbanim centrima odlučuju o promenama planova, a znaju da ne mogu računati sa tim da će večno ostati u poziciji da na taj način raspolažu javnim resursima. Drugim rečima, u pitanju je korišćenje prilike da se u većito žedni gradski budžet slije dodatni novac od doprinosa za stambenu izgradnju, a vrlo verovatno i za neku dodatnu ličnu zaradu. To ne bi bilo prvi put. Beograd je imao u proteklih 25 godina veoma bogato iskustvo sa sličnim aranžmanima i posledice su veoma vidljive.

Da ne govorim o tome da je čak i aktuelna vlast u Beogradu obelodanila zloupotrebe jednog svog funkcionera srednjeg ranga u beogradskoj opštini Palilula u vezi sa uzimanjem mita radi odobravanja nelegalne gradnje i da su slične optužbe bile i na račun doskorašnjeg predsednika opštine Stari Grad, ali da javnim tužiocima nije palo na pamet da ispitaju da li se po sličnom principu posluje i u drugim delovima grada.

- **Kako ocenjujete to što je državna kompanija Telekom Srbija otkupila prava za televizijski prenos fudbalske Premijer lige Engleske na kanalu Arena Sport za 100 miliona evra po sezoni, u narednih šest godina, što je gotovo 10 puta više nego što je ta prava ranije plaćao Sport Klub? I kako, s tim u vezi, komentarišete rat kablovskih operatera Telekom i SBB?**

– To zvuči kao potpuno sumanut poslovni potez, ali je sasvim moguće da nemamo na raspolaganju potpune informacije. Naime, na osnovu onog što je poznato stiče se utisak da se namera da Telekom uništi domaću poslovnu konkurenciju (i političku konkurenciju svojih nalogodavaca), mogla zadovoljiti i uz plaćanje daleko manje sume. Tu nam dakle, nedostaje neko logično objašnjenje zašto je Telekom ponudio značajno više i da li se ponude razlikuju i na neki drugi način osim u ceni. Ako je tako, onda nije reč samo o uništavanju konkurencije, već o izvlačenju novca za neke druge namene.

- **Ima rođaćkih i prijateljskih veza u dodeljivanju poslova. Gde su najočitije, u kojim slučajevima? Premijerka [Ana Brnabić] je u Skupštini Srbije izgovorila da 'i njen brat treba od nečega da živi' (proizvođač 'genijalnih' platnih kartica), gotovo identično kao što je svoju novostvorenu medijsku imperiju pravdao sadašnji šef tajne policije Bratislav Gašić?**

– U suštini, kada je reč o dodeljivanju državnih poslova firmama koje su u vlasništvu ili su na neki drugi način povezane sa rođacima javnih funkcionera, sama ta činjenica ne treba nikada da bude kraj priče, a treba da bude njen početak. Dakle, ako je posao dobila firma gde radi na primer premijerkin ili ministarkin brat, to još uvek nije dokaz da je posao namešten, ili da je nabavka nepotrebna. Međutim, to može da bude signal da se izvrše dodatne provere i da se utvrdi ono što zaista jeste ključna činjenica – da li je nabavka bila stvarno potrebna, da li su uslovi bili relevantni, da li su kriterijumi bili postavljeni tako da favorizuju upravo tu firmu, da li je bilo dovoljno vremena da se jave svi zainteresovani, zašto se druge firme nisu javljale (ako nisu). Svi drugi načini da se reši ovaj problem su, na žalost, neefikasni. Naime, ako bi se zabranilo poslovanje države sa firmama koje su u određenoj meri povezane sa funkcionerima, to bi se vrlo lako moglo zaobići time što bi umesto njih dolazile firme u vlasništvu daljih rođaka, prijatelja i slično.

Imamo i brojne druge slučajeve kada takvih indicija nema, a potpuno je jasno da je nabavka nameštena, iz uslova koji su postavljeni u konkursnoj dokumentaciji, a nikakve provere ne slede. Nema kontrole ni od strane Kancelarije za javne nabavke, ni od strane javnog tužilaštva. Uzmimo, na primer, slučaj nabavke vozila koja nose „Okolo“ (uređaj za snimanje parkiranih vozila, prim. aut.) u Beogradu, koja je bila potpuno očigledno nameštena za samo jednu firmu i jednu vrstu automobila.

- **Koliko korupcija košta Srbiju? Sticao se utisak da je gotovo opipljiva prilikom izgradnje kovid bolnica i nabavke opreme?**

– Kada je reč o troškovima koji su vezani za kovid, tu smo još uvek u fazi gde ne možemo pouzdano reći ne samo da li je bilo korupcije, već nemamo ni većinu elementarnih informacija o tome šta je kupljeno i koliko je plaćeno. Oni oskudni podaci koji jesu dostupni, na primer u vezi sa izgradnjom kovid bolnica, pokazuju da proces izbora ponuđača nije bio otvoren, da su mogli da se jave samo oni koji su direktno pozvani, da razlozi za nepostojanje otvorenog poziva nisu bili opravdani u skladu sa zakonom, te da nisu poznati kriterijumi na osnovu kojih su odabrani oni koji će biti pozvani. Kada bi se znalo više, onda bi se mogao izvesti zaključak da li je posao bio na neki način štetan i da li je bilo prostora za korupciju.

Još gora je stvar kada je reč o kupovini nekih drugih potrepština, naročito u prvoj polovini 2020. godine, za šta nikakvi proverljivi podaci nisu dostupni. Zahtevi javnosti da se informacije obelodane svakako ne znače automatski optužbu da su poslovi bili koruptivni. S druge strane, sama činjenica da vlast krije podatke je ta koja može da podstakne takve sumnje. Nesporno su postojali razlozi da se postupci sprovedu hitno, pa čak i da se sprovedu tajno u određenoj meri (npr. za respiratore u prvim nedeljama pandemije), ali nema nikakvog razloga da te informacije budu tajne i danas. Možda, kada je reč o ceni vakcina može biti i nekih legitimnih razloga da se deo informacije ne prikaže još uvek, jer vidimo da je to problem i u drugim državama i u njihovim ugovorima sa proizvođačima. Čak ni u tom slučaju, potpuna tajnost nema potporu u odredbama našeg zakona.

- **Konačno, da li je Srbija korumpirana država, budući da korupcija prolazi nekažnjeno?**

– Srbija jeste visoko korumpirana država. Jedan od razloga za takvu tvrdnju jeste upravo to što brojni slučajevi u kojima postoje solidni razlozi da se sumnja u korupciju ostaju neispitani. Srbija nije čak ni država u kojoj se borba protiv korupcije koristi kao efikasno sredstvo odmazde prema političkim protivnicima, to jest, nije čak ni država u kojoj se korupcija goni selektivno po političkoj liniji. Tako, mi i dan danas slušamo od predstavnika desetogodišnje vlasti optužbe za zloupotrebe i korupciju „bivših“ (to jest, onih „bivših“ koji nisu u međuvremenu prešli u njihov tabor), a za koje ne samo da nema osuda, već nisu podnete ni krivične prijave.

Sistem u Srbiji jeste duboko korumpiran i iz razloga što je sasvim jasno da brojne bitne odluke nisu doneli oni koji su ih formalno predložili ili za njih glasali, već neko drugi, i da nisu donete iz razloga koji su proklamovani, već radi zadovoljenja nekog neprikazanog partikularnog interesa. Drugim rečima, bez obzira na to što se korupcija može dogoditi u bilo kojoj državi i pravnom sistemu, praksa nam pokazuje da u Srbiji javni interes nije zaštićen od korupcije ni u postupku donošenja odluka ni onda kada treba naknadno utvrditi da je došlo do korupcije i kazniti je. Ipak, neki elementi sistema prevencije i kažnjavanja korupcije postoje, neki se čak i primenjuju. Da nije tako, država bi se u potpunosti urušila. To je ujedno i nekakav osnov za nadu da se stvari mogu promeniti na bolje.

Vučić opet obećao 100 evra posle izbora, tužilaštvo i dalje ćuti

Nova.rs, 10. februar 2022.

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić, suprotno Ustavu i zakonu, doneo je odluku o podeli novčane pomoći mladima u visini od 100 evra i obećao da će ona biti isplaćena do Vidovdana. I ne samo što Vučić na taj način krši svoja ustavna ovlašćenja i vodi funkcionersku kampanju, već se (i dalje) postavlja pitanje njegove krivične odgovornosti, budući da je već jednom najavio istu novčanu pomoć mladima uz uslov da njegova stranka “ne izgubi na izborima”, piše portal Nova.rs.

Iako Vučić već drugi put, za manje od mesec dana, radi istu stvar, nadležno tužilaštvo nije reagovalo. Makar da ispita da li je uopšte bilo kršenja zakona.

Iako po Ustavu i Zakonu o predsedniku nema nikakve nadležnosti za raspodelu novca iz budžeta građana, Aleksandar Vučić je tokom gostovanja na TV Hemi priznao da je učestvovao u donošenju odluke o novčanoj pomoći mladima. On je izjavio da su tu odluku doneli on, premijerka Ana Brnabić i ministar finansija Siniša Mali.

"Malopre smo završili sastanak Siniša Mali, Ana Brnabić i ja i doneli smo odluku koja nema veze sa izborima. Mladi od 16 do nepunih 30 godina dobiće još po 100 evra. To je još 102 miliona evra na koje mogu računati do kraja maja i početkom juna, svakako do Vidovdana", rekao je Vučić u ponedeljak uveče. I po drugi put obećao novac mladima. Posle izbora.

Bivša predsednica Vrhovnog suda Vida Petrović Škero u razgovoru za "Novu" kaže da ovakva izjava i potezi Vlade ukazuju da se radi o predizbornoj i funkcionerskoj kampanji. Ona ističe da predsednik države po Ustavu nema ovlašćenja da odlučuje o tome na koji način će se trošiti budžet.

"Ovo treba objasniti i povezati sa onim što je predsednik države već izjavio i rekao da će mladi, ukoliko pobede na izborima, dobiti još 100 evra. Ovo po meni predstavlja apsolutno stavljanje u izgled novčane pomoći 'ukoliko ja pobedim, odnosno ukoliko glasate za mene'. To je zloupotreba ovlašćenja, zloupotreba ustavnih ovlašćenja koje ima predsednik države", zaključuje Škero.

Na napomenu da se Vučić sada ogradio i rekao da pomoć nema veze sa izborima, ona kaže:

"Ako imaš prvu izjavu, pa imaš ovu drugu u kojoj se ograđuje, onda samo to veštije pokušavaš da uradiš i obaveštavaš da to nije zbog izbora. Šta god da je, percepcija moja i percepcija većinskog dela naroda je upravo to".

Nuđenje koristi, poklona ili nagrade za glas na izborima je krivično delo, za koje je zaprećena novčana ili zatvorska kazna do tri godine. Reč je o članu 156 Krivičnog zakonika.

"Sada je na tužilaštvu lopta da utvrdi da li se ovakvo stavljanje u izgled može podvesti pod to delo", kaže Škero.

Nemanja Nenadić, programski direktor Transparentnosti Srbija, podseća u izjavi za "Novu" da se pomoć za mlade isplaćuje na osnovu Zakona o privremenom registru državljana Srbije od 16 do 29 godina kojima se uplaćuje novčana pomoć. On dodaje da bi osnov za isplatu dodatnih 100 evra mogle biti samo izmene tog ili donošenje nekog sličnog zakona.

"Aleksandar Vučić, kao predsednik države, nema nikakvih ovlašćenja za pripremu i donošenje bilo kog zakona, pa ni ovog, on može samo da ga ne proglasi ako ga Skupština usvoji. Zato već sama činjenica da on učestvuje u donošenju takve odluke, zajedno sa premijerkom i ministrom finansija predstavlja prekoračenje zakonskih ovlašćenja predsednika", objašnjava Nenadić.

On kaže i da su razlozi koji su navedeni kada je ovaj zakon usvajan očigledno bili lažni. Kako podseća, rečeno je da se pomoć isplaćuje mladima jer im je "neophodno više vremena da ostvare zaposlenje, odnosno da savladaju tražene kompetencije i steknu iskustvo koje bi ih kvalifikovale na tržištu rada".

"Međutim, pomoć se isplaćuje bez razlike i ljudima koji imaju posao i koji ga nemaju, kao i onima koji ga uopšte ne traže. Zato je logično što svi u ovome prepoznaju želju da se vlast dodvori jednom delu birača pred predstojeće izbore, bilo da se novac isplaćuje pre izbora ili nakon njih", navodi Nenadić.

Nemanja Nenadić navodi i da nema ništa protiv da SNS ili bilo koja stranka obećava nekoj kategoriji građana isplate iz budžeta, ako će uz to da na jasan način predstavi izvore i efekte takve pomoći.

“Na primer, sada ćemo vam platiti 200 evra, radi toga ćemo uzeti kredit i to ćete za pet godina platiti 210 evra, pa da ljudi sami odluče da li im se to dopada i da li takvom programu daju podršku”, ističe Nenadić.

